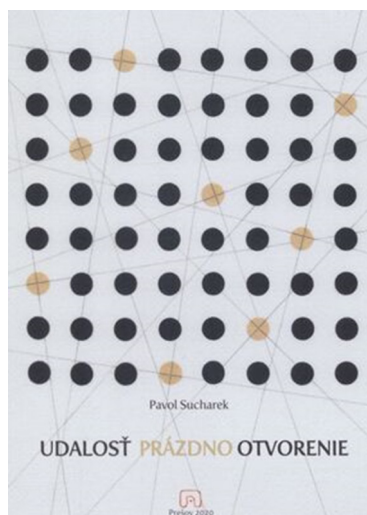

Fundamentálne koncepty Maldineyho myslenia

Damián Michalco

Sucharek, P. (2020) *Udalosť, prázdno, otvorenie: Henri Maldiney a fenomenológia umenia*. Prešov: Filozofická fakulta. ISBN 978-80-555-2612-6.

Pavol Sucharek pôsobí na Inštitúte filozofie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove a je etablovaným autorom filozofických textov pre slovenskú vedeckú i širšiu odbornú verejnosť. Dôkazom sú jeho preklady odborných textov francúzskych autorov, napr. Emmanuela Lévinasa (*Štyri talmudické čítania*), Jeana Baudrillarda (*Heslá*) a Frédéricica Grosa (*Filozofia chôdze*). Vo výbere autorov môžeme identifikovať vedecko-výskumné zameranie autora, ktoré sa opiera o cielavedomé vnímanie jazykového a kritického myslenia v témach súčasnej kontinentálnej filozofie, resp. fenomenologickej estetiky, filozofickej etiky a metafyziky frankofónneho prostredia. Publikácia *Udalosť, prázdno, otvorenosť* (2020) nasleduje autorovu potrebu priblížiť fenomenológiu vo filozofii 20. storočia v kontexte estetického obratu v podobe kompaktnej publikácie, ktorá je výsledkom dlhoročného štúdia predmetnej literatúry.

Kniha je členená na päť hlavných častí, ktoré predstavujú uzatvorenú štruktúru s vlastným autorským presahom do logickej synergie textu: *Fenomenológia alebo fenomenologická estetika?* (s. 15–29), „*Bod obratu*“ (s. 29–66), *Udalosť, prázdno, otvorenie* (s. 67–109), *Východ a Západ – Odlišná bojová stratégia s rovnakým výsledkom?* (s. 111–132) a *Praktická existenciálna fenomenológia* (s. 133–160). Apendix tvoria časti *Hommage a Henri Maldiney, Myslieť. Tvoriť.*, a *L'événement-avènement. Prichádzajúca udalosť* (s. 161–172) a knihu uzatvára kapitola *Súčasný stav výskumu* (s. 173–180).

Prvé dve časti knihy prinášajú vysvetlenie kontextov vzniku a vývoja fenomenológie. Autor sa sústreďuje na objasnenie rozvetvenia filozofie a jej odklon od tradičnej západnej metafyziky. Sucharek analyzuje pojem umeleckej formy, čím chce prehĺbiť a možno aj revidovať vybrané všeobecné charakteristiky fenomenologických analýz Merleau-Pontyho. Na aktualizáciu a prehĺbenie využíva Maldineyho práce a Kandinského dielo, ktoré sú súčasným rozmerom francúzskej filozofie. Prostredníctvom produktívneho zosúladenia náhľadov Kandinského a fenomenológie umenia sprítomňuje Maldineyho poňatie podstaty umeleckého diela s ohľadom na špecifické chápanie abstrakcie ako ústrednú tézu autentického umenia. V tretej kapitole sa Sucharek následne venuje výlučne Maldineymu a jeho predstave fungovania elementárnych skúsenostných procesov v rovine otvorenej a dynamickej jednoty.

Zásadné filozofické aspekty pre osvetlenie ontologického štatútu umeleckej subjektivity a význam Maldineyho fenomenologickej estetiky Sucharek ponúka na pozadí interpretácie čínskej tušovej krajinomalby vo štvrtej kapitole. V úvode kapitoly sa čitateľ dozvedá o všeobecnej podobe fenomenológie. Autor pomocou deskripcie predkladá niekoľko základných možností porozumenia genézy fenomenológie, resp. fenomenologickej estetiky. Ústrednou témou tu je fenomenologicko-estetický obraz predstaviteľov M.L. Dufrenna a J.-F. Lyotarda. Tvrdením „Hranice sa posunuli, do istej miery splynuli“ (s. 28), autor vyjadril naše poňanie knihy. Fenomenológia sa pre autora knihy stáva nástrojom ako poukázať na význam umeleckej tvorby a ako porozumieť človeku, ktorý je otvorenejší voči svetu.

Ďalšie témy a okruhy autor premostuje v párových výrazoch: existenciálna požiadavka umenia ako „bytia“, vnímanie a pociťovanie, zážitok a skúsenosť, udalosť a uvedomenie, otvorenie a prázdno. Všetky tieto oblasti umožňujú lepšie pochopenie Maldineyho myslenia, pričom Sucharek sa vyhýba bežným výkladom a priamočiarym analýzám, jeho zámerom je vysvetliť Maldineyho pojmy vo vzťahu k fenomenológii, napr.: priestor, forma, rytmus. V podkapitole *Hľadanie zákonitostí* alebo *Forma, Hĺbka, Prázdno* autor interpretuje a charakterizuje Maldineyho konštatovanie, že jediným modelom skutočného (autentického) umenia je abstraktné umenie na pozadí korelácie s Kandinského dielom. Sucharek ilustruje vlastnú pozíciu k filozofovaniu a umeniu s dôrazom na paralely medzi umením a fenomenológiou. Zdá sa, že autor (ako Maldiney) sa stretáva s príbuznými javmi, ktoré majú stabilný motivačný význam k filozofickej interpretácii Kandinského odkazu, ale i umeniu abstraktného maliarstva. Zaujímavá je špecifikácia jednotlivých diel ako ilustrácia významových rovín pojmov (napr. *Kompozícia VI*). Je možné konštatovať, že Sucharek sa snaží interpretovať fenomenologický princíp skúsenosti, ktorým vyjadruje svoj vzťah k uchopeniu problematiky a detailne to ukazuje v charakterizácii teoretického rámca „umeleckej tvorby“. Autor vymedzuje umeleckú tvorbu hlavne u Merleau-Pontyho, ale jeho stanoviská dopĺňa a prehľbuje v duchu argumentácie, že „k umeniu by sme nikdy

nemali pristupovať 'zvonku'“ (s. 51). Dozvedáme sa, že Maldiney chápe človeka ako bytosť, ktorá vyniká nie svojou schopnosťou myslieť, ale svojou schopnosťou pociťovať, vďaka čomu sa nám umelecké dielo sprítomňuje (s. 57– 61). Sucharek nás vyzýva k možnosti otvoriť sa chápaniu estetiky i vlastnej existencie vďaka ním koncipovanej estetickej skúsenosti. Nové spôsoby interakcie verejnosti s umením ilustroval na dynamickom príklade umeleckého vnímania a pociťovania vo väzbe na väzbu Prázdno/Nič – Otvorenie – Priestor, s konkrétnou aplikáciou na Kandinského *Kompozíciách*.

Jednou z najkvalitnejších častí predkladaného textu je Sucharekova kompozícia myšlienkového experimentu pri analýze a vysvetľovaní čínskej anekdoty, ktorú podľa slov autora „...objavil v Maldineyho knihe *Umenie a existencia*“ (s. 113). Ukazuje vzťah umelca k vlastnému dielu berúc do úvahy aspekty umeleckej činnosti v klasickom čínskom myslení. Vysvetľuje v čom spočíva dynamika vízie, estetická prázdneho priestoru, a ako chápať moderné abstraktné umenie na podkladoch čínskeho chápania techniky, námetu či formy. Ako uvádza Gombrich (1992, s. 105): „cieľom ctižiadosti čínskych majstrov bolo nadobudnutie takej ľahkosti v práci so štetcom a tušom, aby dokázali zachytiť svoju vidinu, pokiaľ mali inšpiráciu“ a autorovi sa to v tejto časti knihy podarilo. Možno sa bude čitateľovi zdať, že odpoveď vopred pozná a zdá sa mu táto pasáž knihy rozsiahla, no nie je to tak. Vyjadruje len základné taxonomické ciele autorovho zámeru „rozobrať“ filozofické aspekty prázdna a dychu Maldineyho fenomenologickej estetiky a na tomto príklade je ilustrovaný vzťah filozofie a umenia – medzi chápaním súčasného umenia a východnej kultúry, čo indikuje interkultúrny projekt fenomenologickej tradície, ktorá má vďaka analýze Maldineyho koncepcie mnoho príbuzných aspektov s východoázijským myslením.

V závere knihy autor pracuje s existenciálnou analytikou, klinickou psychológiou a psychoterapiou, súčasnou antropológiou a sociálnou filozofiou. Najsilnejšiu časť publikácie prináša autor komentujúc východnú kultúru, vďaka ktorej sa len potvrdzuje, že autora nemožno kategorizovať ako teoretického akademika, ale ako myšlienkového praktika. Z komentárov o jednotlivcovi je zreteľné, že autor je otvorený vzťahu k svetu a bežnej skúsenosti sveta. Sucharek nám vysvetľuje ako sa jedinec sebauskutočňuje a ako jednotlivé pojmy (s ktorými Maldiney neoperuje) majú platnosť v praktickej časti filozofie. Pracuje s termínmi rytmus a otvorenie v medziach vzťahu k sebe, druhým a svetu a sme tu svedkami oživenia aplikovanej etiky (napr. bioetika, etika biznisu a pod.) a praktického použitia fenomenológie v psychoterapii. Doterajšiu analýzu autor uzatvára uplatnením Gestalt-terapie (s. 147–161), ktorá je východiskom trojuholníka – telo, myseľ a emócie, ktoré sú v jednotlivých častiach knihy načrtnuté, vysvetlené a vedú k jej záverom. Samotná terapia slúži ako plátno umelca, o ktorom viac pojednáva analýza v jadre knihy a dostáva sa k technikám atraktívnej podoby foriem klinickej psychológie – arteterapie.

V prípade recenzovanej publikácie ide o originálny projekt predloženia fenomenologickej koncepcie Henriho Maldineyho v širších súvislostiach slovenskému prostrediu. Sucharekov text nás vedie od fenomenológie k psychológii, od psychológie k psychoanalýze naspäť k základným zložkám fenomenológie ako prístupu, vďaka ktorému kontinentálna filozofia zažila rozmach a je zásadnou pre oblasť umenia, umeleckej teórie, kritiky a estetiky. Ciele predloženej publikácie sú viac než nadmieru splnené a autor čitateľovi ponúka podnetné interpretácie v jazykovo bohatom texte.

Autor v analyzovanej knihe otvára priestor v našom prostredí k neznámej fenomenologickej vetve a pozýva nás na otvorenú filozofickú diskusiu o nej. Ide o kompaktnú publikáciu, ktorej jednotlivé kapitoly sú adekvátnym obrazom odkazu Henriho Maldineyho. Avšak, skutočný význam tejto publikácie a jej opodstatnenie pre teoretický diskurz sa ukáže až časom.

Bibliografia

Gombrich, E.H. (1992) *Příběh umění*. Praha: Odeon, ISBN 80-207-0416-7.

Sucharek, P. (2020) *Udalosť, prázdno, otvorenie: Henri Maldiney a fenomenológia umenia*. Prešov: Filozofická fakulta PU v Prešove, ISBN 978-80-555-2612-6.

Damián Michalco
Inštitút filozofie
Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
damian.michalco@smail.unipo.sk

Publikácia je súčasťou riešenia projektu VEGA 1/0537/21 *Umenie života v kontexte filozofickej praxe*.

DOI: 10.5281/zenodo.8119795